

Der er ikke nogen forståelig sammenhæng mellem befolkningens opfattelse af herregårdenes betydning for den fælles kulturarv og politikernes vilje til at prioritere området på finanslovens bevillinger. Det falder naturligt for at spørge, hvorfor kulturarven kun er fælles, når den skal administreres og nydes og ikke fælles, når den skal betales, skriver Birthe Iuel.

KRONIK DEN 14. JANUAR 2010

Kulturarven er så fælles

BIRTHE IUEL
formand for
Bygnings Frednings
Foreningen,
BYFO

I forlængelse af artiklen i Jyllands-Posten 13/1 om den forestående tagomlægning på Frijsborg, der har måttet standses på grund af Kulturarvsstyrelsens stærke fordyrende krav, må jeg gribe til pennen.

Det er flere gange i løbet af de senere år blevet udtrykt, at vore herregårde sammen med vore middelalderkirker udgør Danmarks væsentligste bidrag til verdens kulturarv.

For danskere betyder denne manifestation noget for vores selvforståelse. Vi retter ryggen, når der nævnes og er stolte af, at vore forfædre i løbet af blot 300 år præsterede at opføre 2.500 kirker, som alle har bevist, at de er umistelig kulturarv - for de står der jo endnu. De er ikke fredet som følge af en eller anden lovgivning. Der er bare en klar fælles forståelse hos hele befolkningen for, at disse bygninger udgør grundstenene i vor fælles byggede kulturarv. Det viser sig også i den bevilling på ca. en mia. kr., kirkerne har til rådighed til vedligeholdelse om året. Der er altså en synlig sammenhæng mellem fællesskabets ønske om at ville bevare, og så de midler fællesskabet er parat til at bidrage med.

Det står imidlertid helt anderledes grelt til med vore ca. 300 fredede herregårde. Selvom middelalderkirker og herregårde er historisk forbundne, og selv om verden og landets befolkning helt klart også betragter herregårdene som en del af den fælles kulturarv, er de økonomiske midler, der er til rådighed til bevaring af disse så ubetydelige, at de snart ikke er værd at nævne. De sidste 20 år har der været ca. 30 mio. kr. til fordeling i direkte støt-

te til de 3.500 privatejede ejendomme, der er fredet i Danmark. Beløbet er ikke steget gennem årene og dermed reelt faldet. De ca. 300 fredede herregårde, der uden tvivl udgør nogle af de aller mest vedligeholdelsestunge fredede anlæg, skal altså dele 30 mio. kr. med over 3.000 andre ejendomme (omfattende ca. 9.000 bygninger), og her batter det kun ganske lidt, at Dansk Folkeparti for et par år siden gennemtrumfede seks mio. kr. ekstra øremærket til herregårdene om året i tre år.

Man siger, at »Viljen ser Vorherre på...« men med oplysningen om, at det koster 30 mio. kr. at lægge nyt tag på en enkelt herregård, rækker den gode vilje hos fællesskabet ikke langt. Vi taler om så små beløb til rådighed for den enkelte ejendom, at man ikke kan betragte dem som egentlig støtte, men blot som en venlig markering fra fællesskabets side. Den eksisterende fradragsordning, hvis værdi efter den seneste skattereform i øvrigt også snart vil være mere end halveret, har ikke den store effekt i forhold til at motivere ejerne til at bruge penge på herregårdene. Det er vel efterhånden også de fleste bekendt, at hverken land- eller skovbrug flyder i sorte tal på bundlinjen, hvorfor fradragsordninger, i hvert tilfælde ikke på kortere sigt, har den store værdi for netop den gruppe bygninger.

Der er således stort set ikke afsat offentlige midler til at bevare vore herregårde for, og det selv om en undersøgelse for nyligt foretaget af Dansk Bygningsråd A/S viser, at befolkningen prioriterer bevaringen af vore herregårde så højt, at danskerne er parat til at bidrage med ganske mange penge årligt til den del af kulturarvens bevaring.

Det kan dermed konkluderes, at der ikke er nogen forståelig sammenhæng mellem befolkningens opfattelse af herregårdenes betydning for den fælles kulturarv og

politikernes vilje til at prioritere området på finanslovens bevillinger eller indføre særordninger, når der skal udtænkes skattelovgivning.

Det lyder ellers så smukt med »Den fælles kulturarv...«, og det lyder så højtravende og forpligtende, at ingen tør sige fra, for vi lider alle sammen af frygten for at blive stemplet som værende politisk ukorrekte.

Som formand for Bygnings Frednings Foreningen, ejernes repræsentant, må jeg alligevel opponere. Jeg er naturligvis enig i, at kulturarven er væsentlig for hele vores forståelse af os selv og den kontekst, vi er en del af. Jeg er også enig i, at man i et eller andet omfang må acceptere, at vores ellers grundlovssikrede private ejendomsret må vige for bevaringsinteresserne til glæde og gavn for fællesskabet - men der er alligevel noget, der tangerer grænsen til det urimelige: Når man freder en bygning, begrænser man ejerens råderet og ret til at disponere bygningen ganske betydeligt, uden at der ydes nogen form for erstatning.

Samtidig forlanger man, at ejeren vedligeholder bygningen forsvarligt, men ikke foretager sig noget som helst vedrørende bygningen, bortset fra almindelig kalkning og maling i samme farve ovenpå tidligere lag. Man må i princippet ikke udskifte så meget som et vindue eller en dør, selv om man blot kopierer de hidtidige bygningsdele, uden at ansøge Kulturarvsstyrelsen (KUAS) herom. Når bygningen så skal istandsættes, herunder have nyt tag, kræver fællesskabet (KUAS) stort set altid særlige og stærkt fordyrende løsninger. Med det nævnte eksempel, er der tale om, at ejeren vil kunne lægge et nyt tag for halvdelen af det beløb fællesskabet (KUAS) kræver anvendt, såfremt han kan få tilladelse til at nedlægge kviste og fjerne dekorationer, der i øvrigt bi-

drager til, at indtrængning af vand og dermed råd har fordryet hele istandsættelsen og også i fremtiden vil øge risikoen for indtrængning af vand, hvis de reetableres. Istandsættelsesomkostningerne øges fra 15 mio. kr. til 30 mio. kr.

KUAS har helt ekstraordinært indvilget i at ville betale hele 2 mio. kr. i direkte støtte til hele projektet.

Med lidt hovedregning er det tydeligt, at denne ejer pålægges at forære fællesskabet for 13 mio. kr. kulturarv. Det forekommer nærmest grotesk, når det samme fællesskab kun selv har prioriteret 30 mio. kr. i direkte støtte til alle Danmarks 9.000 fredede bygninger.

Hvordan kan fællesskabet tillade sig at kræve af én enkelt ejer, at han alene skal bidrage med et beløb svarende til næsten halvdelen af et enkelt års bevilling fra fællesskabet.

Det falder naturligt for at spørge, hvorfor kulturarven kun er fælles, når den skal administreres og nydes og ikke fælles, når den skal betales? Det synes ikke rimeligt, men jeg hører som sagt stadig til dem, der bifalder tanken om en fælles umistelig kulturarv. Naturligvis skal vi bevare disse arkitektoniske og kulturhistoriske vidnesbyrd om forfædrenes liv og levned. Alt andet ville være egoistisk og forkasteligt i forhold til fremtidige generationer. Vi og vores børn skal da kunne aflæse på Frijsborg slot, hvordan livet har formet sig og været levet i bygningen, siden den blev opført i 1862.

Frijsborg er opført i historici-stil - som desværre nok oven i købet er den aller mest vedligeholdelsestunge stilt, vi har. Men hvorvidt bygningens arkitektoniske kvaliteter i den forbindelse er attraktive eller funktionelle og praktiske, kommer for så vidt ikke sagen ved. Det handler udelukkende om, at holde historien dokumenteret.

Problemet er tilsyneladende bare, at vi ikke kan blive enige om, hvem der skal betale. Politikerne har fået lullet os ind i en opfattelse af, at det, der er så væsentligt for fællesskabet, åbenbart stort set skal være gratis for det samme fællesskab og betales af nogle andre, nemlig ejerne - og det desværre ligegyldigt hvem, der sidder ved magten i Folketinget.

Det kan da ikke være urimeligt at stille krav om, at fællesskabet i højere grad må være med til at yde, hvis det vil nyde. Ejerne skal ikke straffes dobbelt ved både at miste retten til at disponere bygningerne og samtidig betale meget store summer for de fordyrede løsninger, de ikke selv vælger, men som kræves af fællesskabet.

I modsat fald må man overveje, om fællesskabet virkelig ønsker den byggede kulturarv bevaret. Et forstemmende alternativ kunne jo være, at fællesskabet måtte vælge at afstemme sine forventninger med de ressourcer, der er til rådighed.

»Hvor er det altså bare helt enormt uretfærdigt!«
Tårerne løber ned ad kinderne og får mascaraen til at trække lange, mørke striber på Cecilie Frøkjær ansigt.

»Oh, hvad mener du?«
»Produceren på talkshowet "Den nøgne sandhed" forstår ikke helt årsagen til syndfloden.

»Jamen, har du slet ikke set, at Seernes Redaktør på TV2 kalder mig mikrofonholder for voldssigtede og kriminelle, og så er det endda anden gang, at han sviner mig til! Jeg synes, at Susan K var rigtig sød.«
»Produceren ser undrende på sin kraklerende tv-skærm.«
»Seernes Redaktør? Lars Bemmel? Hvad har han da sagt?«

»Han har ikke sagt noget. Han har skrevet det i sin klumme på TV2's hjemmeside. Læs selv,« vræler Cecilie Frøkjær og rækker produceren papirerne.

»Produceren læser:«
»Man kan spørge, om ikke også lovovertrædere, og folk, der er sigtet i voldssager, har ret til at ytre sig. Og det har de selvfølgelig, men efter min opfattelse kræver det et solidt journalistisk modspil. Det skete ikke i "Den nøgne sandhed". Hvis jeg skal skære det ud i pap, og det skal man jo nogle gange, så synes jeg ikke, det er nogen voldsomt god idé med voldssigtede og kriminelle som gæster i journalistiske underholdningsprogrammer.«

»Hvad er der galt med det? Det er s'gu da fedt, at han kalder dit program for journalistisk underholdning! I betragtning af hvor få seere vi har, er det da nærmest et skulderklap,« udbryster produceren.
»Uh altså, hvor er du modbydelig! Er du klar over, at han gjorde præcis det samme, da jeg i "Go'morgen Danmark" interviewede min veninde Andrea Elisabeth Rudolph om de tækre cremer fra hendes firma Rudolph Care!,« styrtvækker Cecilie Frøkjær.

»Jeg er ikke helt med. Har du gjort det før? Hvad sagde Seernes Redaktør dengang?,« spørger produceren.

»Han skrev: For TV 2 er det skadeligt for troværdigheden, at en af stationens egne værter slipper så let i en sag om kritik af et privat, økonomisk engagement. Journalistik set er interviewet efter min opfattelse tæt på en såkaldt "gratis omgang",« kommer det grådskvalt.

»Måske skulle du holde op med at kalde dig journalist. Det ville uægtelig gøre det sværere for Seernes Redaktør at gå i rette med dine programmer, og en hel del lettere for os andre,« forsøger produceren trøstende.

Cecilie Frøkjær eksploderer:
»Jamen, jeg er journalist! Det er jeg altså, og det ved alle og enhver. Spørg bare på Se & Hør og Billed-Bladet og Her & Nu!«

»Det er mange år siden,« siger produceren, »I dag er du en tandløs, hyggeludende talkshowvært og absolut ikke journalist. Det er den nøgne sandhed!«

Invenicus

